

Lapsia, nuoria ja perheitä on syytä kuulla heihin kohdistuvissa koronatoimissa

Lapsella on oikeus saada elää tavallista arkea. Siihen kuuluu oikeus sosiaaliseen elämään, harrastuksiin ja koulunkäyntiin. Lapsen edun ensisijaisuuden periaatteen huomiointi koronatoimien päätöksenteossa tarkoittaa, että tartuntojen estämiseksi tehtävät toimenpiteet vaikuttavat mahdollisimman vähän haitallisesti lapsiin.

Yhteiskunnan tavoitteena tulee olla lasten elämän jatkuminen mahdollisimman häiriöttömänä, turvallisena ja lapsen elämän ja kehityksen mahdollistavana myös koronaepidemian aikana. Päätöksissä tulee luonnollisesti arvioida erityisesti riskiryhmiin kuuluvien lasten terveysturvallisuus ja lasten sekä kaikkien ihmisten oikeus henkeen ja terveyteen. Punninnassa on otettava erityisen painokkaasti huomioon lasten oikeus mahdollisimman normaaliin elämään ja toimien laajemmat hyvinvointivaikutukset, jotka saattavat ilmetä vasta pidemmällä aikavälillä.

Covid-19 on yleisvaarallinen tartuntatauti, jonka leviämistä tulee tehokkaasti estää kaikissa ikäryhmissä, vaikka taudinkuva lapsilla onkin yleensä selvästi aikuisia lievempi. Pian jo kolmatta vuotta jatkuva pandemia jatkuu toistaiseksi, ja torjuntatoimia joudutaan käyttämään aina epidemiatilanteen mukaisesti. Harkiten ja oikeasuhtaisesti käytettyinä tartuntojen torjuntakeinot tukevat lasten mahdollisuutta elää turvallista ja tavallista arkea myös epidemian aikana.

Epidemiolla ja sen torjuntatoimilla voidaan jo nyt koetun perusteella arvioida olevan laajoja yhteiskunnallisia vaikutuksia – etenkin lapsiin ja perheisiin. Tasapainotteleminen suojaus- ja rajoitustoimien suhteellisuuden, oikea-aikaisuuden ja tarkkarajaisuuden sekä vapauksien välillä tarkoittaa sitä, että alueilla on löydettävä ratkaisuja, jolla turvataan lasten ja nuorten arjen jatkuvuus ja jotta lapsiakin voidaan suojella koronavirustartuntojen leviämiseltä. Tutkijoiden, asiantuntijoiden ja viranomaisten lisäksi myös toimenpiteiden kohteiden rooli on merkittävä: heillä on oltava mahdollisuus tuoda oma näkökulmansa keskusteluun. Lopputulos on toimivin silloin, kun tavoite on kaikille yhteinen, siihen johtavat toimenpiteet on määriteltä ja asetettu tärkeysjärjestykseen yhdessä.

Lapsen etu ensin

Lapsen edun ensisijaisuus tarkoittaa sitä, ettei lapsiin kohdisteta rajoitustoimenpiteitä enempää kuin on tartuntojen laajan leviämisen ehkäisemiseksi täysin välttämätöntä. Samaan aikaan terveysturvalliset arjen tavat, lasten elinympäristön suojaustoimet, aikuisten tartuntojen vähentäminen ja rokotukset ovat välttämättömiä, jotta lapsiakin voidaan suojella koronavirustartuntojen ja muiden hengitystietulehdusten leviämiseltä.

Lapsen edun ensisijaisuuden periaatteen toteutuminen luo perustan myös koulutuksen jatkuvuudelle ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumiselle. Vanhempien luottamus koulujen terveysturvallisiin toimintatapoihin on tähän asti ollut vankkaa. Koulujen turvallisuuskäytännöllä tiedetään olevan oma itsenäinen selitysosuutensa siinä, onko koulussa korona-altistumisia. Maltilliset suojaustoimet niin lasten kuin aikuisten keskuudessa – kuten etäisyyksien säilyttäminen, kasvomaskit, tilojen hyvä ilmanvaihto ja uudistetun strategian mukainen testaaminen ja jäljittäminen – ovat edelleen tärkeässä

roolissa epidemian hillitsemisessä. Tartunnalle mahdollisesti altistuneiden on syytä heti välttää tilanteita, joissa voi saattaa toiset tartunnan vaaraan.

Syyslukukauden 2021 alkaessa koko väestön, mukaan lukien lasten ja nuorten, koronatartuntojen määrä kasvoi suureksi koko maassa. Aiemmasta poiketen kokonaisia koululuokkia ja päiväkotiryhmiä ei ole enää asetettu yhtä laajasti karanteeneihin. Muille keinoille oli ja on edelleen todellinen tarve, jotta lastenkin tautitapausten määrää voidaan tehokkaasti vähentää.

Lapsia suojataan ja ryhmissä leviäviä tartuntoja torjutaan vaikuttavin testaus-, jäljitys- ja karanteenitoimenpitein. Lasten tulee päästä koronatestiin matalalla kynnyksellä. Kotitestausta hyödyntävä testausstrategia voi tehostaa tartuntojen torjuntaa ja mahdollistaa lähiopetuksen ja harrastusten jatkumisen vaikeassakin epidemiatilanteessa. Päivittyvien asiantuntijasuositusten seuraaminen on ensiarvoisen tärkeää, jotta epidemian torjuntatoimien haitalliset vaikutukset lasten kasvuun ja kehitykseen säilyisivät mahdollisimman vähäisinä samalla kun myös heitä voidaan aktiivisin toimenpitein suojata tartunnoilta ja niiden aiheuttamilta haitoilta. Yläkouluikäisten keskuudessa koronatartuntojen ilmaantuvuus laski, kun heidät saatiin alkusyksystä 2021 rokotusten piiriin. Koronarokotuksia suositellaan tällä hetkellä kaikille 12-15-vuotiaille ja riskiryhmiin kuuluville 5-11-vuotiaille lapsille. Lisäksi koronarokotuksia tarjotaan kaikille 5-11-vuotiaille lapsille. Alakouluikäisillä tartuntoja onkin edelleen paljon etenkin tilanteissa, missä yhteisössä on paljon tartuntoja, koska heillä on laaja elinpiiri ja luonnostaan paljon sosiaalisia kontakteja.

Rokottamaton oireinen aikuinen on tehokas tartuttaja. Lasten tärkeimpiä tartunnanlähteitä ovat sama talous ja muu lähipiiri, mutta myös koulu ja harrastukset. Tämä on syytä muistaa, sillä lapset ovat rokottamattomia vastoin tahtoaan ja heihin tulee näin myös suhtautua. Erityisen tärkeää on korostaa aikuisten vastuuta: aikuisten tartuntoja vähentävät toimet vähentävät myös lasten tartuntoja, ylläpitävät osallisuutta ja turvaavat koulujen ja päiväkotien lähiopetusta.

Huomio tuen tarpeeseen

Jo nyt tiedetään, että sosiaalipalvelujen, etuuksien ja mielenterveyden tuen tarve on kasvanut. Lomautukset ja työttömyys heikensivät taloudellista tilannetta noin neljänneksellä suomalaisista, eniten niillä, jotka ovat jo aiemminkin kohdanneet taloudellisia vaikeuksia. Lisäksi perhe- ja lähisuhdeväkivalta on lisääntynyt, perheiden elintavat ovat heikentyneet, stressi, yksinäisyys sekä vanhemmuuden ja parisuhteen ongelmat ovat lisääntyneet. Lapin aluehallintoviraston tekemän kyselyn mukaan perheiden sisäiset ongelmat ovat lisääntyneet yli 70 prosentissa kuntia.

Samaan aikaan lasten, nuorten ja opiskelijoiden mielenterveyden pulmat ovat lisääntyneet. Masennusta ja alakuloisuutta päivittäin tai viikoittain kokevien osuus on lisääntynyt korona-aikana, ja keväällä 2021 lähes kolmannes oppilaista ilmoitti näitä oireita. Valtaosa opetuksen järjestäjistä on arvioinut oppilaiden tuen tarpeen koronaepidemian aikana tavanomaista runsaammaksi tai merkittävästi runsaammaksi myös sellaisilla oppilailla, joilla ei yleensä ole koulunkäyntiin liittyviä ongelmia. Korona-ajan kielteiset vaikutukset ja niiden kustannukset voivat tulla esille vasta pitkän aikavälin kuluessa, ja niiden tunnistaminen ja määrittäminen voi olla vaikeaa. Vaarana on eriarvoisuuden voimistuminen; kielteiset vaikutukset kohdistuvat erityisesti haavoittuvassa asemassa oleviin ja niihin, joilla on jo aiemmin ollut elämänhallinnan vaikeuksia.

Tieto luo turvaa

Lapsilla ja nuorilla on oikeus luotettavaan ja realistiseen tietoon koronaepidemiasta ja sen torjunnan merkityksestä. Korona on lisännyt lasten ja nuorten epävarmuutta ja huolta omasta ja läheisten arjesta ja tulevaisuudesta. Lasten ja nuorten oman äänen kuulemista koronaepidemian keskellä onkin syytä parantaa – millaisia näkemyksiä ja tietoa heiltä voidaan saada? On tärkeää kysyä, miten eri ikäiset lapset ymmärtävät ja kokevat epidemian ja sen aiheuttamat, lasten näkökulmasta ikuisuuksia kestäneet muutokset koulunkäynnissä, harrastuksissa ja muussa elämässä. Samalla olisi tärkeää antaa vahvempi ääni perheille: miten niissä nähdään lasten epidemian torjunta ja käytettävät keinot? Miten perheissä koetaan lasten epidemian torjuntakokonaisuus, sekä hyödyt että haitat? Näiden asioiden tarkempi selvittäminen on nyt ensisijaisen tärkeää, jotta perheiden näkemyksiä voitaisiin tuoda enemmän esiin yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Ripeän ja tehokkaan viestinnän on yleensäkin havaittu olevan avainasemassa keskellä epidemiaa, varsinkin altistumistilanteissa. Terveysturvallisista arjen tavoista on mahdollista kertoa eri ikäisille lapsille heille sopivalla tavalla. Toimista on syytä muistuttaa, vaikka ne suurella osalla suomalaisista ovatkin jo selkeinä ja toimintaan johtaneina ohjeina mielessä.

Tiedotteita kouluihin, päiväkoteihin ja harrastusryhmiin on syksyn aikana lähetetty tuhansia eri puolilla maata, pelkästään Helsingissä lähes 3000 kappaletta. Nopean viestinnän tavoitteena on varmistaa, että opetusjärjestelyt ovat terveysturvallisia ja tukevat mahdollisuutta osallistua lähiopetukseen. Tällä samalla linjalla meidän on myös syytä jatkaa, entistäkin vahvemmin.